

Depozitul de bronzuri din satul Dancu —raionul Hîncești (R. Moldova)

VALENTIN DERGACEV

În luna mai 1989, în apropierea satului Dancu, raionul Hîncești, de pe malul stîng al Prutului, a fost descoperit și recuperat aproape integral un depozit inedit de piese din bronz din perioada Bronzului tirziu.¹

Depozitul a ieșit la iveală în timpul lucrărilor de amejare a unei ezături la o distanță de circa 800 m spre nord-est de marginea sudică a satului Dancu, pe malul drept al unei vilcele cunoscute localnicilor sub numele „Valea Cioricăi”, pe un platou înalt de pe terasa superioară a Prutului, într-o zonă depresionară îngustă, cu povirnișuri abrupte.

În timp ce un buldozer înlătura stratul de pămînt înțelenit, A. Hormoneac, împreună cu alți copii a observat o groapă de mici dimensiuni în care erau piese de bronz, pe care le-a adunat. Conform relatărilor descoperitorului, majoritatea obiectelor erau aranjate „roată”, una peste alta, încadrînd un spațiu îngust cilindric, înăuntrul căruia erau celelalte obiecte: celturile, brățărilor, cuțitele etc. Obiectele adunate, cu excepția a 8—9 brățări, însușite de niște tineri din satul Cioara, au fost predate profesorului de istorie de la școala medie din satul Dancu (Ch. Tornea) care, în scurt timp, a și informat Academia de Științe din Chișinău.

Cercetînd minuțios locul în cauză, am constatat că depozitul a fost ascuns într-o groapă mică, adîncită la cca 0,5—0,7 m de la suprafața actuală a terenului. În țărîna răvășită de către copii pe acest loc a mai fost găsit doar un singur ac cu capul inelat. Cercetările efectuate pe panta înclinată spre „Valea Cioricăi”, n-au dat rezultate. Pe marginea opusă platoului, în timpul investigațiilor întreprinse în 1969 într-un cimitir plan de tip Usatov a fost investigată o groapă izolată cu ceramică din cultura Sabatinovka². Tot atunci, pe același platou, la marginea sudică a satului, a fost descoperită o așezare hallstattiană timpurie, aparținînd grupului cultural Chișinău-Corlăteni³.

Depozitul din „Valea Cioricăi”, fără brățărilor nerecuperate de la tinerii din satul Cioara, conținea 80 de piese cu o greutate totală de 10.747 gr. Printre ele erau patru celturi, un celt-ciocan, un pumnal integru și un fragment din lama unui pumnal-spadă, două cuțite, trei ace, opt brățări, un buton, 59 de seceri. Patru din cele cinci celturi depistate, deși variază ca formă și dimensiuni, reprezintă unul și același tip. Sînt fără toartă, iar gura dreaptă, accentuat îngroșată în exterior, are aspect inelar bine reliefat. Părțile late sînt modelate în formă de fațete trapezoidale, arcuite în partea superioară și lățite spre tăiș. Toate celturile au o secțiune hexagonală. Unul dintre celturi are corpul masiv, cu liniile părților laterale paralele. Sub arcul uneia dintre fațete este o adîncitură migdalată neperforată (fig. 1/1). Dimensiunile: înălț.—13,2 cm, gura — $3,8 \times 4,4$ cm, lg. tăișului — 3,6 cm, gr. — 395 gr.

¹ Referitor la obiectele din bronz din interfluvial Prut—Nistru vezi: V. Dergaciov, *Bronzowie predmeti XIII—VII vv. do n.a. iz Dnestrovsko-Prut'skogo mejdurecia*, Chișinău, 1975; idem, *Novie nahodchi metalliceschih predmetov ūpoli pozdnei bronzi na territorii Moldavii*, Arheologiceschie issledovania v Moldavii, Chișinău, 1982, p. 129—137.

² Idem, *Pameatnichi epohi bronzi*, ACM, 3, Chișinău, 1973, p. 92.

³ V. Lăpușeanu, I. Niculiță, M. Romanovscaia, *Pameatnichi rannego jeleznogo veca*, ACM, 4, Chișinău, 1974 p. 29.

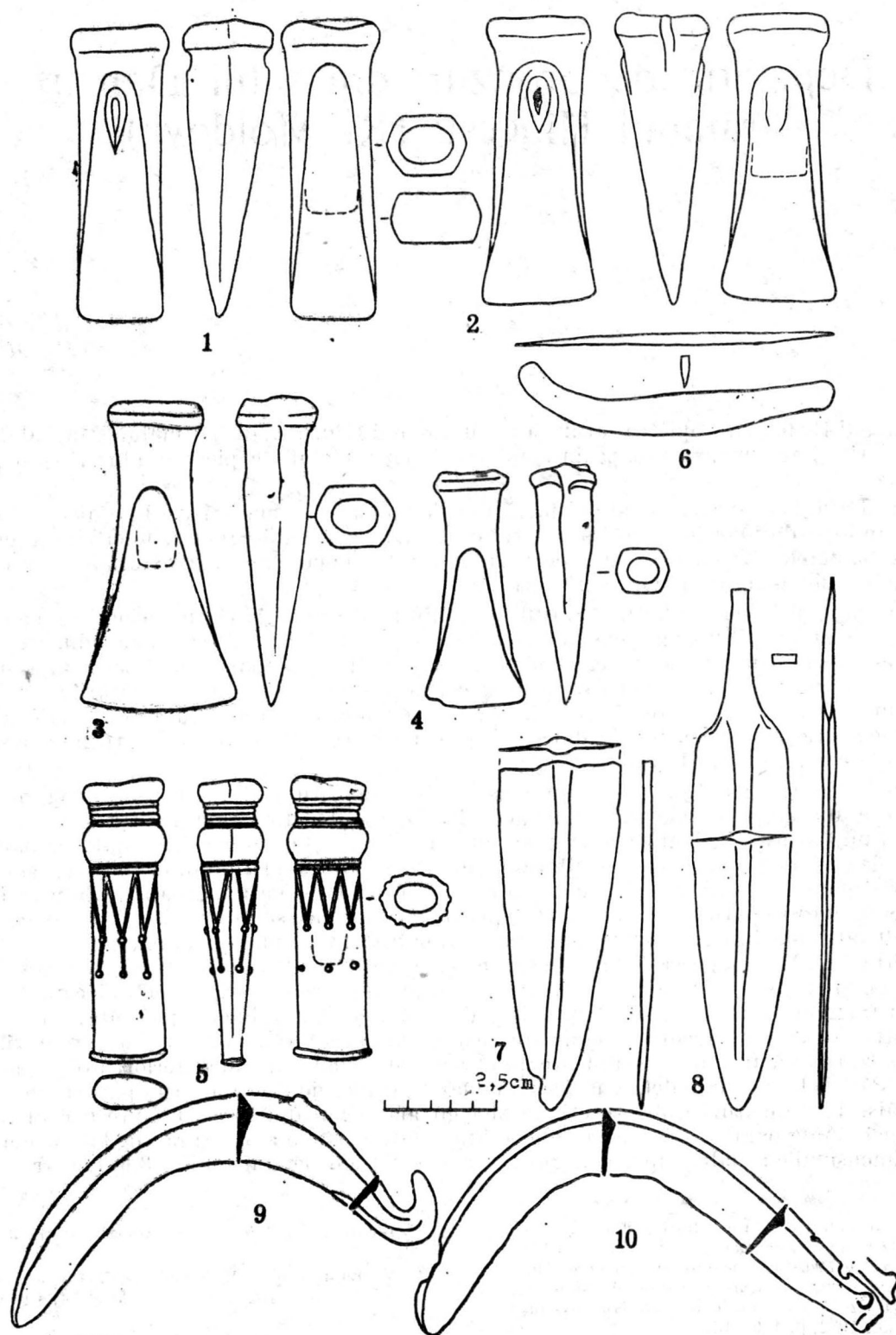

Fig. 1 Depozitul de la Dancu; 1-4 — celturi; 5 — celt-ciocan; 7 — fragment de pumnal-spadă; 8 — pumnal; 9-10 — seceri.

Al doilea celt este asemănător primului, însă liniile părților laterale sînt retrase spre mijloc. Pe ambele fațete pot fi observate adîncituri migdalate, dintre care una este neperforată (fig. 1/2). Dimensiunile : înălț. — 12,3 cm, d. gurii — $4,2 \times 4,4$ cm, lg. tăișului — 4,9 cm, gr. — 499 gr.

Alte două celturi se deosebesc de primele prin corpul mai zvelt cu talie în partea superioară. Fațetele lor arcuite cuprind circa $2/3$ din înălțimea corpului și sînt accentuat lătite spre tăișul ușor curbat. Orificiile pentru cuie lipsesc pe ambele piese. Dimensiunile celtului din fig. 1/3 și figura 2/7 : înălț. — 13,6 cm, d. gurii — $3,6 \times 4,4$, lg. tăișului — 6,6 cm, gr. — 457 gr. Dimensiunile exemplarului din figura 1/4 : înălț. — 10,4 d. gurii — $2,8 \times 3,2$ cm, lg. tăișului — 4,4 cm, gr. 185 gr.

Celtul ciocan (fig. 1/5), fără toartă, are o formă originală, avînd gura îngroșată spre exterior, gîtul mai îngust ornamentat cu nervuri orizontale și cu o îngroșare accentuată sub el. În rest, corpul, cu marginile laterale paralele și secțiunea ovală, este ornamentat cu nervuri unghiulare și verticale îmbinate cu puncte reliefate.

Dimensiunile : înălț. 12,5 cm, d. gurii — $3,0 \times 3,5$ cm, lg. bazei — 3,3 cm, gr. — 329 gr. Pieseile descrise mai sus au fost turnate în tipare bivalve.

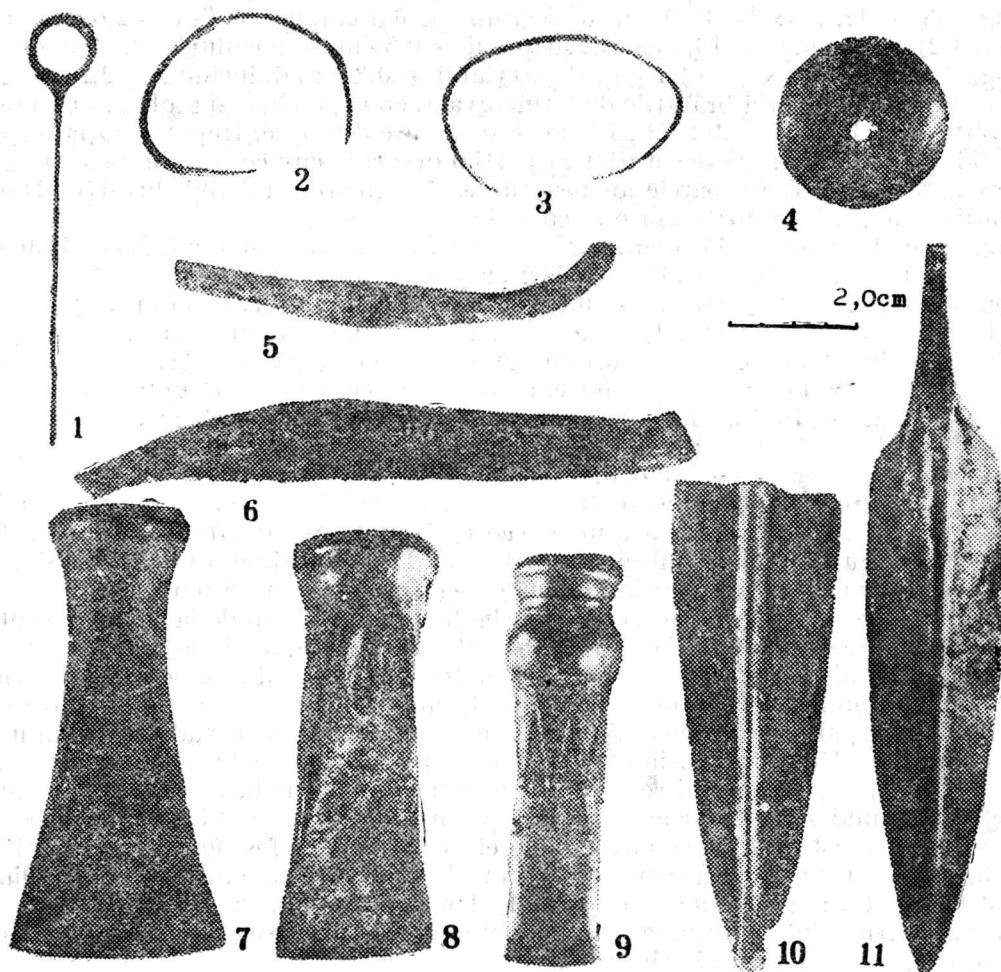

Fig. 2 Depozitul de la Dancu ; 1 — ac ; 2—3 — brățări ; 4 — buton ; 5—6 — cuțite ; 7—9 — celturi ; 10 — fragment de pumnal-spadă ; 11 — pumnal.

Pumnalul din fig. 1/8 și fig. 2/11 turnat în tipar bivalv, are lama simplă, asemănătoare unei foi de salcie, nervură mediană și minierul cu o secțiune dreptunghiulară. Dimensiunile : lg. max. — 23 cm, lț. lamei — 4,5 cm, gros, nervurii mediane — 0,5 cm, gr. 134 gr.

Cea de-a doua piesă din această categorie (fig. 1/7 ; 2/10), este un fragment din lama unui pumnal-spadă, bine cunoscută prin valvele de turnat de la Krasnii Maiac⁴, precum și prin exemplarele din depozitul de la Lozovo⁵. Piesa a fost turnată în tipar bivalv. Dimensiunile : lg. 15,5 cm, lț. lamei-5,6 cm, gros. nervurii mediane — 0,8 cm, gr. 82 gr. Lungimea totală a pumnalului-spadă era de cca 40 cm.

O altă categorie de piese din depozitul de la „Valea Cioricai” este a cuțitelor cu limbă la miner, turnate (fig. 1/6 ; 3/21 ; 2/5, 6). Acestea au lame simple, cu virfurile accentuat curbate în sus (la una din piese virful este defect). Partea opusă tăişului în ambele cazuri este îngroșată, dînd lamelor o secțiune cuneiformă. Cuțitele au fost turnate în tipare monovalve închise. Dimensiunile cuțitului : lg. max. — 14,3 cm, lț. — 1,8 cm, gros. — 0,4 cm, gr. — 20 gr. Al doilea exemplar are lg. max. de 19,5 cm, lț. de 2,8 cm, gros. de 0,5 cm, gr. de 68 gr.

Din depozit mai fac parte trei ace cu capul inelat (fig. 3/1—3 ; 2/1). Piesele cu acul lung au secțiunea rotundă și virfurile ascuțite. Secțiunea inelelor de la capete este ovală. Acele au fost turnate în tipare bivalve, fapt atestat prin resturile vizibile de metal pe părțile laterale, la baza inelelor și, parțial, pe partea superioară a acelor. Dimensiunea acelor în ordinea inițială de înregistrare în colecție :

N. 19 (fig. 3/3) — lg. max. — 13,0 cm, d. secțiunii — 0,3 cm, d. inelului — 2,0 cm, gr. — 9 gr. ;

N. 20 (fig. 3/2) — lg. max. — 13,1 cm, d. secțiunii — 0,3 cm, d. inelului — 2,3 cm, gr. — 10 gr. ;

N. 21 (fig. 3/1) — lg. max. — 14,4 cm, d. secțiunii — 0,3 cm, d. inelului — 2,1 cm, gr. — 9 gr.

Un interes deosebit prezintă brățărilor de formă ovală, cu capetele mai mult sau mai puțin apropiate unul de altul (fig. 3/4—11 și 2/2—2). Ele au fost lucrate din bare, treptat subțiate spre capete, cu secțiune ovală. Pe trei din piese s-a păstrat parțial decorul, care constă din benzi unghiulare de dungi gravate (fig. 3/4—6). Toate barele au fost turnate în tipare, probabil, bivalve. Dimensiunile brățărilor în ordinea inițială de înregistrare în colecție :

N. 11 (fig. 3/9) ; lg. barei — 17,5 cm, lț. max. — 0,7 cm, gros. — 0,3 cm, gr. — 17,0 gr. ;

N. 12 (fig. 3/11) : lg. — 19,8 cm, lț. — 0,7 cm, gros. — 0,5 cm, gr. 26 gr. ;

N. 13 (fig. 3/10) : lg. — 19,1 cm, lț. — 0,6 cm, gros. — 0,3 cm, gr. — 17 gr. ;

N. 14 (fig. 3/6) : lg. — 16,4 cm, lț. — 0,7 cm, gros. — 0,3 cm, gr. — 15 gr. ;

N. 15 (fig. 3/5) : lg. — 17,0 cm, lț. — 0,7 cm, gros. — 0,3 cm, gr. — 14 gr. ;

N. 16 (fig. 3/4) : lg. — 17,3 cm ; lț. — 0,6 cm, gros. — 0,3 cm, gr. — 13 gr. ;

N. 17 (fig. 3/8) ; lg. — 16,3 cm, lț. — 0,6 cm, gros. — 0,3 cm, gr. — 15 gr. ;

N. 18 (fig. 3/7) ; lg. — 17,0 cm, lț. — 0,6 cm, gros. — 0,3 cm, gr. — 17 gr.

Un loc important în acest depozit îl ocupă cele 59 de seceri.

Patru dintre ele rămîn neidentificate tipologic, în special : o seceră nereușită — rebut de la turnare (fig. 3/13) ; un fragment de lamă a unei seceri — semifabricată (fig. 3/14) ; două fragmente din lamele a două seceri cu tăişul deja folosit (fig. 3/15, 16). În rest, indiferent de starea și integritatea lor, cele 55 de seceri se încadrează tipologic în două categorii de sine stătătoare.

Prima categorie o reprezintă patru seceri cu cîrlig la miner și ciotul de la turnat pe cotul format la joncțiunea lamei și minerului (fig. 1/9 ; 3/17—19 ; 4/1—2). Două din ele de dimensiuni masive, au lama lată, arcuită, minerul lung și curbura dintre ele accentuată. Una din piese este un semifabricat (fig. 3/18) ; 4/1). Dimensiunile : lg. coardei — 18,5 cm, lț. max. a lamei — 3,6 cm, gr. 197 gr. Cea de-a doua piesă are lama (parțial distrusă încă din vechime) ascuțită și în mod vădit uzată în urma întrebuințării îndelungate (fig. 3/19). Dimensiunile : lg. max. în stare fragmentară — 19 cm, lț. lamei — 2,4 cm, gr. — 157 gr. Alte două seceri se deosebesc prin mărimea redusă. Minerele, comparativ cu lungimea lamelor, sînt mai scurte, iar curbura mai puțin pronunțată, dînd pieselor un aspect semicircular (fig. 1/9 ; fig. 3/17 ; 4/2). Ambele piese au lamele ascuțite și au fost folosite în practică. Dimensiunile piesei din figura 1/9 : lg. coardei — 18,5 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gr. 130 gr. Dimensiunile piesei din fig. 3/17 sau 4/2 : lg. coardei — 16,5 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gr. — 98 gr. Toate secerile cu cîrlig la miner s-au turnat în tipare monovalve închise. La toate piesele spatele lamelor este vădit îngroșat, însă fără aspect de nervură în sine reliefată.

A doua categorie de seceri o reprezintă 51 de exemplare, de o formă mai mult sau mai puțin semicirculară, turnate dinspre partea transversală a limbii minerului. În literatura română de specialitate sînt cunoscute ca seceri cu ciotul de turnat neînălăturat. Pieseile sînt îngroșate pe spate, unde,

⁴ S. Bočkarev, M. Lescov, *Jung- und spätbronzezeitliche Gußformen im nördlichen Schwarzmeergebiet*, PBF, A. 19, B. 1, München, 1980, tabl. 5/42 b ; 6/43.

⁵ V. Dergaciov, *N Bronzovle predmeti ...*, P. 14, fig. 4/1—4.

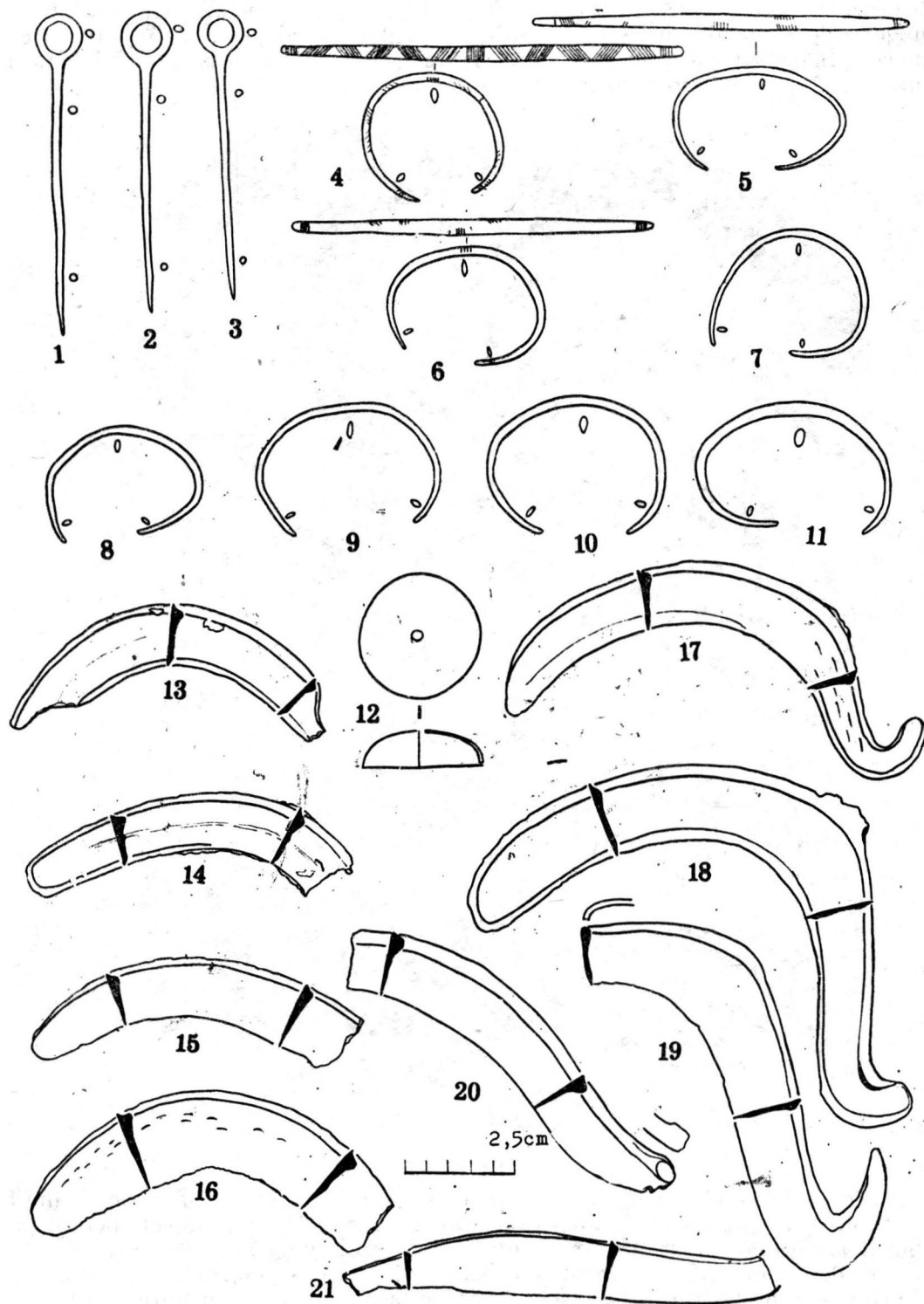

Fig. 3 Depozitul de la Dancu; 1-3 — ace; 4-11 — brățări; 12 — buton; 13-16 — fragmente de seceri; 17-20 — seceri; 21 — cuțit.

în majoritatea cazurilor, sînt prevăzute cu o nervură longitudinală, adesea foarte accentuat reliefată, care se prelungește de la virful lamei pînă pe limba mînerului. Aceste seceri au fost turnate în tipare monovalve închise. În două cazuri (fig. 6/2 ; ; 7/2) tiparele, nefiind bine acoperite, au generat formarea unor umflături și prelungiri de metal pe partea dorsală a secerilor.

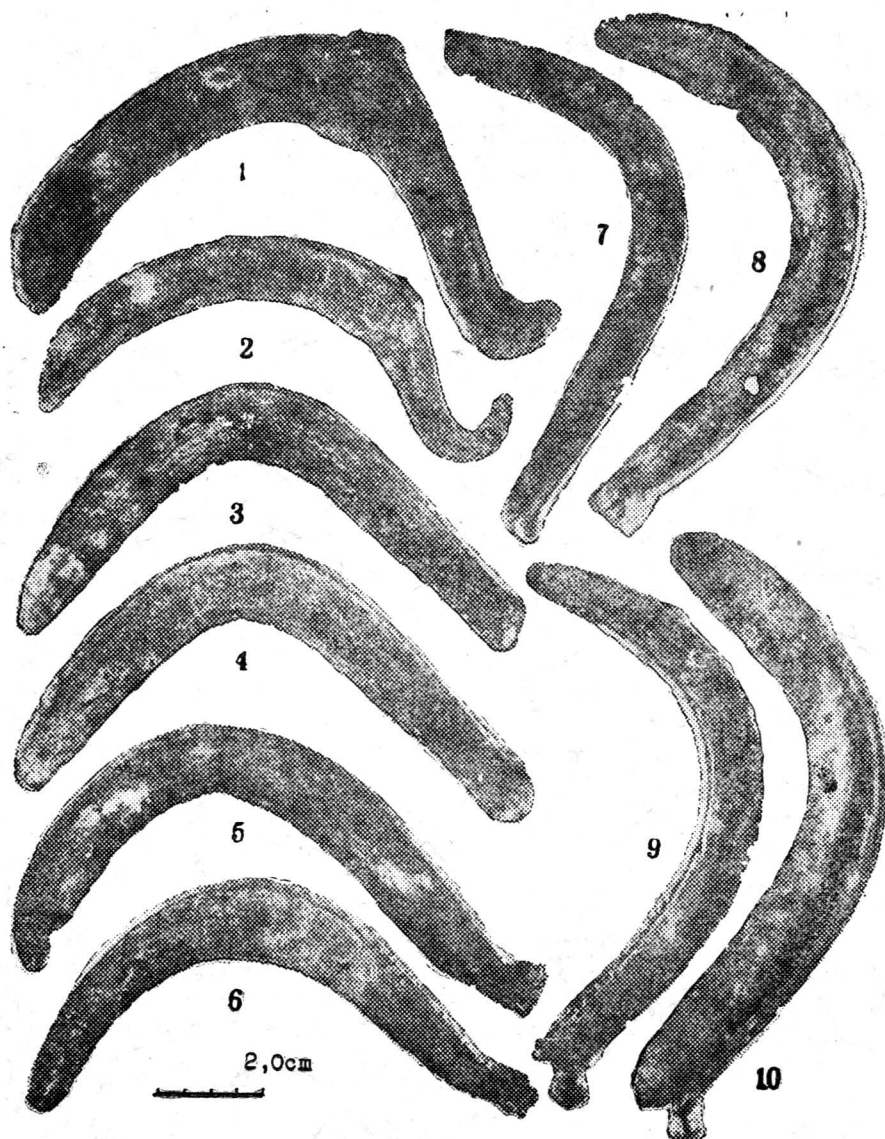

Fig. 4 Seceri din depozitul de la Dancu

La prima vedere, unele piese par a fi turnate în aceleași tipare, exemplu — piesele din fig. 5/1 — 3 și 3 ; 5/4 ; 5 ; 5/6,7 și altele. Însă, la o analiză mai atentă a pieselor cu ajutorul microscopului, apar anumite dubii, fiind necesar un studiu suplimentar și mai aprofundat.

După starea de prelucrare, secerile pot fi clasificate în câteva grupuri :

Primul grup este format din piesele semifabricate fără urme de prelucrare suplimentară după turnare. Acestui grup îi aparțin 10 exemplare întregi (fig. 5/1 — 5 ; 6/1 — 3 ; 7/1 — 2).

Alt grup include piesele supuse, după turnare, unei prelucrări primare, însă neascuțite și, deci, nefolosite. Prelucrarea primară se efectua în două etape. În prima se realiza retragerea și subțierea lamei prin batere cu o unealtă brută, care lasă amprente grosolane alungite, bine observate pe fața

lamei. Subțierea lamei se efectua prin baterea regulată a suprafeței, de la vîrf spre mîner și dinspre spatele lamei spre tăiș. Prin batere, adesea se formau pe lama secerilor una sau două caneluri cu nervuri longitudinale, menite să întărească rezistența lamei. Această primă etapă este deosebit de evidentă la piesa din fig. 5/12. Etapa a doua constă din ascuțirea lamei prin batere cu o unealtă fină, ce lasă amprente, de regulă, de formă ovoidală, situate pe partea mediană și, de cele mai multe ori, pe marginea tăișului. Această etapă este evidentă la 7 piese (fig. 5/8, 10, 11, 13, 14, 17 ; 7/13 și posibil 3/20).

În cel de-al treilea grup pot fi încadrate patru seceri (fig. 5/6, 7, 9 ; 7/6). Pieseile au fost ascuțite, dar nu și folosite. Urmele de ascuțire sînt documentate prin benzi de linii lăsate de gresie, linii care pot fi, eventual, urmărite la microscop pe fața lamelor, ba chiar și pe partea dorsală a tăișului.

Ultimul grup cuprinde 24 de piese mai mult sau mai puțin folosite la lucru. Printre ele se evidențiază 11 piese cu lamele puternice și chiar foarte puternic uzate din cauza folosirii intense sau îndelungate (fig. 6/7, 9, 12, 13, 15, 16 ; 7/4, 5, 8, 9, 12).

Tipologic, din punct de vedere al modelării limbii mînerului, secerile în cauză pot fi împărțite în trei variante. Prima variantă este alcătuită din secerile cu mînerul simplu, la care ciotul de la turnat formează, organic, partea transversală a limbii mînerului. Se deosebesc mai multe categorii. Printre ele, 7 seceri, la care ciotul de la turnat are aspect de placă plată arcuită și îngroșată din partea transversală (fig. 5/10—15 ; 7/9). La alte 7 piese, ciotul de la turnat prezintă o bară arcuită la partea superioară, îngustată și pronunțat îngroșată la cea transversală (fig. 6/15, 16 ; 7/8, 12—15). La ultimele 3 seceri ciotul de turnat nîm formă de placă trapezoidală accentuat îngroșată la partea transversală (fig. 5/6, 7 ; 7/11). Cu excepția a 7 seceri, prelucrate doar preliminar, piesele au fost ascuțite, și, în majoritate, folosite la lucru. Dimensiunile secerilor, în ordinea inițială de înregistrare în colecție, sînt :

N. 25 (fig. 5/12 : 4/3) : lg. coardei — 18,2 cm, lț. lamei — 2,9 cm, gros. nervurii de pe spatele lamei — 0,6 cm, gr. — 164 gr. ;

N. 26 (fig. 5/11 : lg. coardei — 18,0 cm, lț. lamei — 3,0 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 154 gr. ;

N. 27 (fig. 5/14 = 4/4) : lg. coardei — 18,6 cm, lț. lamei — 3,1 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 164 gr. ;

N. 28 (fig. 5/13) : lg. coardei — 19,4 lț. lamei — 3,4 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 164 gr. ;

N. 29 (fig. 5/15) : lg. coardei — 20,0 cm, lț. lamei — 2,7 cm, gros. nervurii — 0,4 cm, gr. — 195 gr. ;

N. 30 (fig. 5/10) : lg. coardei — 19,0 cm, lț. lamei — 2,9 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 142 gr. ;

N. 31 (fig. 5/6) : lg. coardei — 19,8 cm, lț. lamei — 3,2 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 123 gr. ;

N. 32 (fig. 5/7, 4/6) : lg. coardei — 19,0 cm, lț. lamei — 3,2 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 127 gr. ;

N. 48 (fig. 7/14) : lg. coardei — 20,3 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 124 gr. ;

N. 52 (fig. 6/15) : lg. coardei — 19,2 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 142 gr. ;

N. 58 (fig. 7/12) : lg. coardei — 20,3 cm, lț. lamei — 2,6 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 107 gr. ;

N. 60 (fig. 7/9) : lg. coardei — 24,0 cm, lț. lamei — 1,7 cm, gros. nervurii — 0,4 cm, gr. — 127 gr. ;

N. 61 (fig. 7/8) : lg. coardei — 25,0 cm, lț. lamei — 4,8 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 158 gr. ;

N. 62 (fig. 7/11 sau 4/5) : lg. coardei — 19,5 cm, lț. lamei — 2,9 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 154 gr. ;

N. 63 (fig. 6/16) : lg. coardei — 19,5 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gros. nervurii — 0,7 cm, gr. — 131 gr. ;

N. 65 (fig. 7/13) : lg. coardei — 21,0 cm, lț. lamei — 2,8 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 154 gr. ;

N. 74 (fig. 7/15) : lg. max. — 20,5 cm, lț. lamei — 3,1 cm, gros. nervurii — 0,4 cm, gr. — 148 gr.

A doua variantă cuprinde 11 pise, la care mînerul reprezintă o prelungire a lamei. Ciotul de la turnat, neînlăturat, continuă nervura reliefată de pe spatele lamei, alcătuiind un buton lateral, accentuat îngroșat la partea transversală (fig. 5/8, 9 ; 6/17 ; 7/1—7, 10). Două piese reprezintă semifabricate

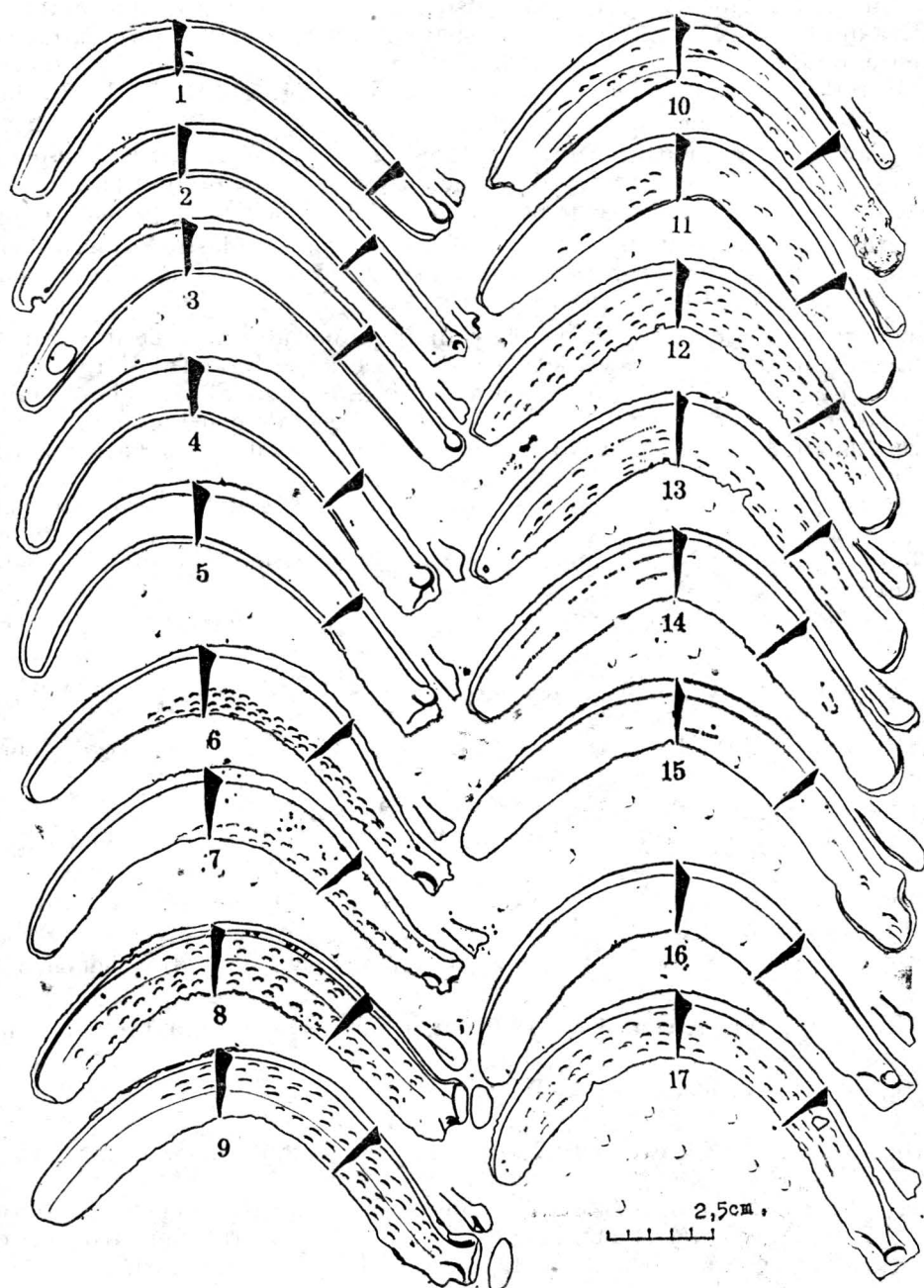

Fig. 5 Seceri din depozitul de la Dancu.

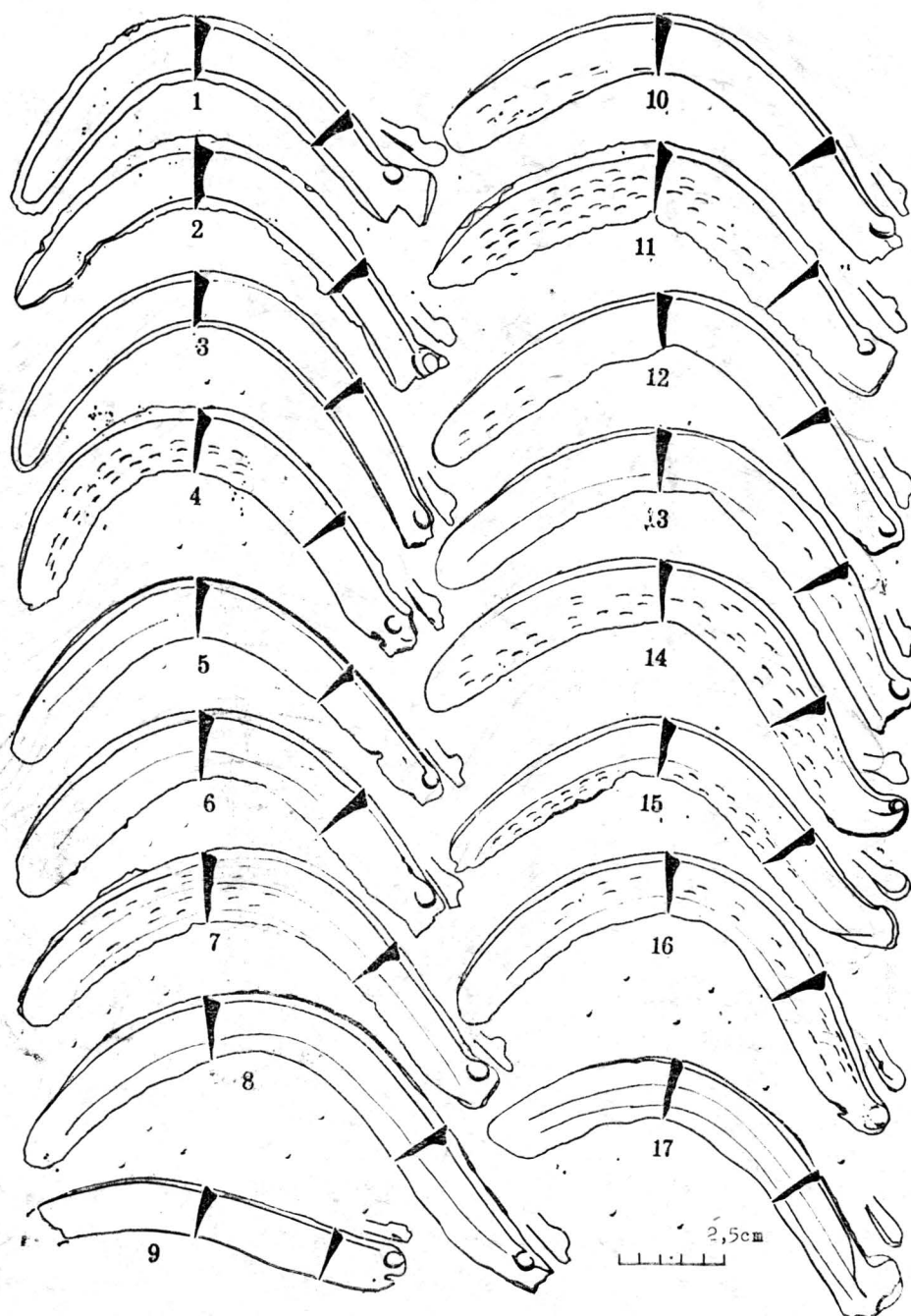

Fig. 6 Seceri din depozitul de la Dăncu

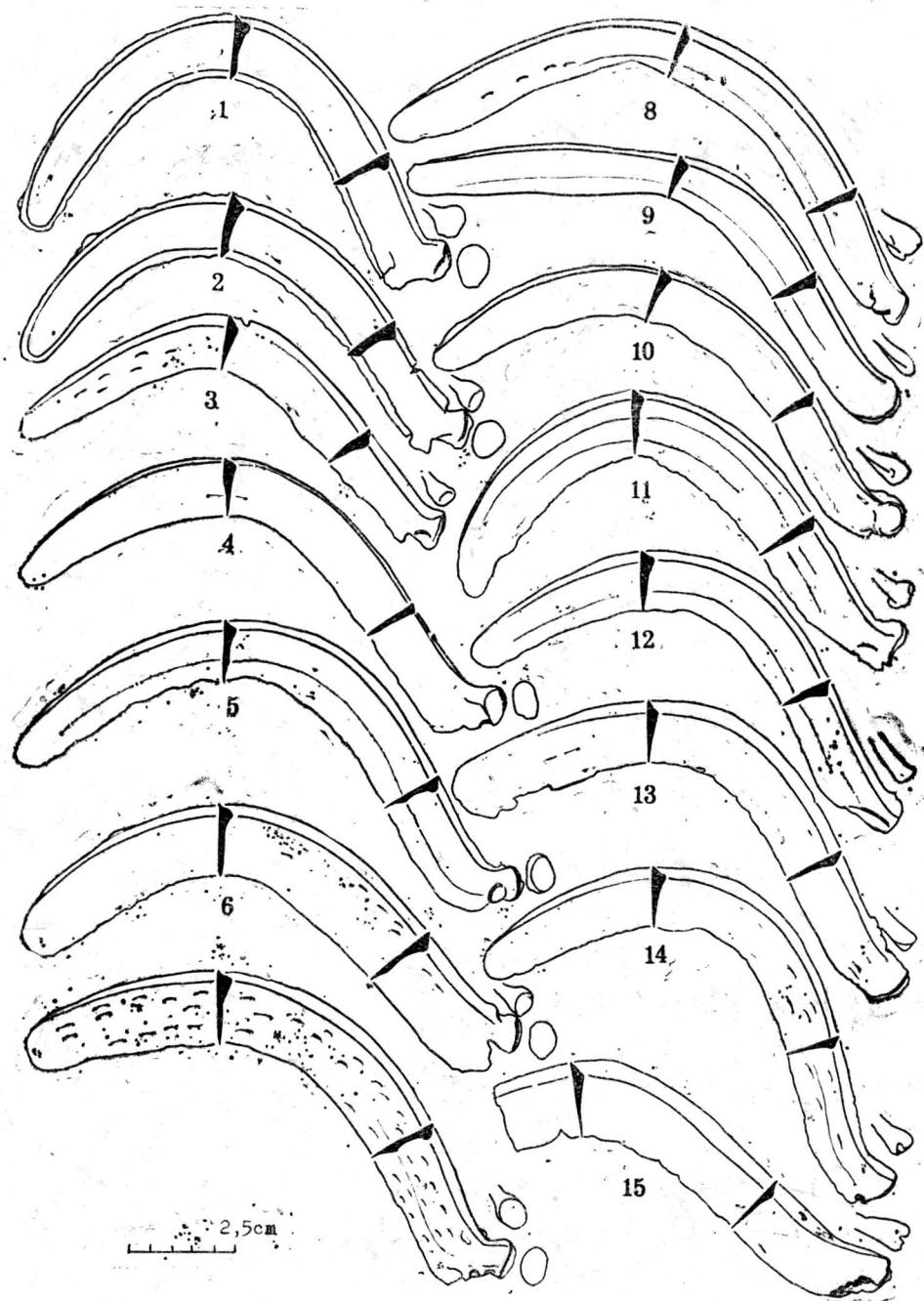

Fig. 7 Seceri din depozitul de la Dancu.

(fig. 7/1—2). În rest, cu excepția piesei din fig. 5/8, toate secerile au fost ascuțite și mai mult sau mai puțin folosite. Dimensiunile pieselor în ordinea inițială de înregistrare în colecție :

- N. 35 (fig. 5/8) : lg. coardei — 18,0 cm, lț. lamei — 2,9 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 159 gr. ;
 N. 36 (fig. 5/9) : lg. coardei — 18,7 cm, lț. lamei — 3,0 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 197 gr. ;
 N. 46 (fig. 7/3) : lg. coardei — 18,2 cm, lț. lamei — 2,2 cm, gros. nervurii — 0,4 cm gr. — 107 gr. ;
 N. 47 (fig. 7/10) : lg. coardei — 21,5 cm, lț. lamei — 2,3 cm, gros. nervurii — 0,4 cm, gr. — 105 gr. ;
 N. 55 (fig. 6/17) : lg. coardei — 18,0 cm, lț. lamei — 2,8 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 152 gr. ;
 N. 57 (fig. 7/1) : lg. coardei — 17,0 cm, lț. lamei — 2,7 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 193 gr. ;
 N. 59 (fig. 7/2) : lg. coardei — 19,0 cm, lț. lamei — 2,6 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 74 gr. ;
 N. 64 (fig. 7/6) : lg. coardei — 21,0 cm, lț. lamei — 3,3 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 169 gr. ;
 N. 66 (fig. 7/7) : lg. coardei — 21,8 cm, lț. lamei — 3,2 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 174 gr. ;

N. 67 (fig. 7/4) : lg. coardei — 20,7, lț. lamei — 2,4 cm, gros. nervurii — 0,4 cm, gr. — 142 gr. ;
 N. 70 (fig. 7/5) : lg. coardei — 22,4 cm, lț. lamei — 2,4 cm, gros. nervurii — 0,7 cm, gr. — 148 gr.
 Ultima variantă include 23 de piese cu buton pe limba mînerului. Butonul, mai mult sau mai puțin pronunțat, este plasat în centrul limbii mînerului (fig. 5/16, 17) sau, deseori, ocupă o poziție laterală, pe partea superioară a limbii mînerului (fig. 5/1—5 ; 6/1—14). Limba mînerului este simplă, avînd forma plată cu partea transversală dreaptă (fig. 1/10 ; 5/2—5 ; 6/3—8) sau arcuită (fig. 3/20 ; 5/1 ; 6/9, 14), care ca regulă păstrează baza ciotului de la turnat înlăturat. Excepție prezintă doar piesa din fig. 6/1 cu ciotul de la turnat neînlăturat ; după formă, secera neavînd buton pe mîner poate fi atribuită variantei a doua. Din ultima variantă 8 piese sînt semifabricate (fig. 5/1—5 ; 6/1—3), iar alte două au fost prelucrate, dar nu și ascuțite (fig. 3/20 ; 5/17). În rest, toate piesele au fost ascuțite și folosite.

Dimensiunile pieselor în ordinea inițială de înregistrare în colecție :

- N. 33 (fig. 5/16) : lg. coardei — 18,5 cm, lț. lamei — 3,0 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 155 gr. ;
 N. 34 (fig. 5/17, 4/8) : lg. coardei — 18,3 cm, lț. lamei — 3,0 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 146 gr. ;
 N. 37 (fig. 5/5) : lg. coardei — 17,6 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gros. nervurii — 0,7 cm, gr. — 155 gr. ;
 N. 38 (fig. 5/4) : lg. coardei — 18,0 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gros. nervurii — 0,7 cm, gr. — 162 gr. ;
 N. 39 (fig. 5/2) : lg. coardei — 19,5 cm, lț. lamei — 2,3 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 130 gr. ;
 N. 40 (fig. 5/1 sau fig. 4/7) : lg. coardei — 18,5 cm, lț. lamei — 2,4 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 120 gr. ;
 N. 41 (fig. 5/3) : lg. coardei — 19,5, lț. lamei — 2,4 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. 125 gr. ;
 N. 42 (fig. 6/1) : lg. coardei — 16,6 cm, lț. lamei — 2,9 cm, gros. nervurii — 0,8 cm, gr. 172 gr. ;
 N. 43 (fig. 6/2) : lg. coardei — 18,4 cm, lț. lamei — 3,0 cm, gros. nervurii — 0,8 cm, gr. — 194 gr. ;
 N. 44 (fig. 6/3) : lg. coardei — 18,3 cm, lț. lamei — 2,4 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 116 gr. ;
 N. 48 (fig. 7/14) : lg. coardei — 20,0 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. 124 gr. ;
 N. 45 (fig. 6/4) : lg. coardei — 21,0 cm, lț. lamei — 3,5 cm, gros. nervurii — 0,4 cm, gr. 139 gr. ;
 N. 50 (fig. 6/6) : lg. coardei — 18,5 cm, lț. lamei — 3,1 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. — 154 gr. ;
 N. 51 (fig. 6/5) : lg. coardei — 18,6 cm, lț. lamei — 2,7 cm, gros. nervurii — 0,4 cm, gr. — 111 gr. ;
 N. 53 (fig. 6/10) : lg. coardei — 20,0 cm, lț. lamei — 2,7 cm, gros. nervurii — 0,5 cm, gr. — 125 gr. ;
 N. 54 (fig. 6/12) : lg. coardei — 20,3 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gros. nervurii — 0,7 cm, gr. 152 fr. ;
 N. 56 (fig. 6/14) : lg. coardei — 20,5 cm, lț. lamei — 2,6 cm, gros. nervurii — 0,4 cm, gr. 127 gr. ;
 N. 68 (fig. 6/8) : lg. coardei — 24,5 cm, lț. lamei — 2,6 cm, gros. nervurii — 0,7 cm, gr. — 197 gr. ;
 N. 69 (fig. 6/13) : lg. coardei — 21,2 cm, lț. lamei — 3,0 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. 165 gr. ;
 N. 71 (fig. 6/7) : lg. coardei — 21,0 cm, lț. lamei — 3,2 cm, gros. nervurii — 0,6 cm, gr. 149 gr. ;
 N. 72 (fig. 6/9) : lg. max. — 17,4 cm, lț. lamei — 2,4 cm, gros. nervurii — 0,4 cm, gr. — 81 gr. ;
 N. 73 (fig. 3/20) : lg. max. — 18,0 cm, lț. lamei — 2,7 cm, gros. nervurii — 0,7 cm, gr. 118 gr. ;
 N. 80 (fig. 1/10) : lg. coardei — 18,5 cm, lț. lamei — 2,5 cm, gros. nervurii — 0,7 cm, gr. — 130 gr.

Obiectele de bronz din depozitul de bronzuri din satul Dancu, în majoritatea lor, sînt bine cunoscute pentru perioada bronzului tîrziu din zona carpto-danubio-nistreană, deosebindu-se prin aria de răspîndire, origine și apartenență culturală.

O răspîndire destul de mare au avut, desigur, secerile cu cîrlig la mîner (fig. 1/9 ; ; 3/17—19). Ca o categorie de sine stătătoare, ele sînt ilustrate prin mai multe tipuri și variante detaliat cercetate de M. Petrescu-Dîmbovița⁶. Tipurile de seceri cu cîrlig la mîner, de proveniență transilvană, s-au produs în zona metalurgică din sud-estul Transilvaniei și, parțial, evident, la est de Carpați, în aria de vest a culturii Noua, unde sînt concentrate majoritatea descoperirilor⁷. La sud de Carpați aceste seceri sînt cunoscute pînă în nordul Bulgariei⁸. În direcția estică secerile cu cîrlig sînt frecvente în depozitele cu caracter de import fiind răspîndite pînă în regiunea de stepă a Niprului inferior⁹. Din punct de vedere cronologic secerile cu cîrlig, de regulă, sînt caracteristice pentru depozitele din perioadele BD și Ha. A.1.¹⁰

Într-o arie mai restrînsă se întîlnesc pumnalele-spadă de tip Krasnii Maiac, atestate în depozitul de la Dancu printr-un fragment de lamă (fig. 1/7). La tiparele de turnat și piesele menționate în lucrarea noastră din 1975¹¹, ulterior, s-au adăugat încă două valve de turnat și două piese. O valvă provine de la Pobit Kamic din Bulgaria¹². Alta, fragmentară, a fost recent descoperită în cadrul cercetărilor unei așezări a culturii Noua de lingă stația de cale ferată Cobîlnea din R. Moldova¹³. Dintre piesele noi sînt cunoscute: un pumnal-spadă, găsit în raionul Orhei¹⁴ și exemplarul de la Epurenii de la malul drept al Prutului¹⁵. Pumnalele-spadă au o legătură directă cu pumnalele culturii Srubnaia din zona stepică¹⁶. Cu excepția tiparului de la Pobit Camic, toate descoperirile corespund ariei de est a culturii Noua și ariei culturii Sabatinovka¹⁷ și deci, producerea acestor piese poate fi pusă în legătură cu purtătorii culturilor menționate. Cele mai timpurii piese pot fi datate începînd cu sec. XIV î.e.n. (pumnalul-spadă din mormîntul tumular de la Borisovca)¹⁸, însă, de obicei, pumnalele-spadă provin din depozitele datate în sec. XIII—XII î.e.n.

Același lucru se poate spune și despre tipul de pumnale din fig. 1/8. Tipologic, el are la bază pumnalele din zona nord-pontică. Sînt cunoscute prin valva de tipar din depozitul de Golourovo¹⁹, precum și prin alte piese caracteristice pentru aria culturii Sabatinovka (Kranii Kut, depozitul de la Ingul, așezarea Sandrachi) și, îndeosebi, pentru aria culturii Noua (așezarea Magala, depozitele de la Duda și Băleni etc.)²⁰. În această categorie se include și piesa, mai demult cunoscută, din Transilvania, de la Loamneș²¹ și, evident, pumnalul recent publicat de T. Bader.²²

Culturii Noua îi sînt atribuite și acele cu capul inelat (fig. 3/1—3). Exemplare identice provin din așezările de la Chindești și Slobodca Sireuți²³, Magala²⁴ și Trușești²⁵, precum și din depozitele de la Băleni²⁶ și Ulmi-Liteni²⁷.

De asemenea, în depozitele din aria culturii Noua se întîlnesc piese similare cu brățărilor (fig. 3/4—11)²⁸ și butonul (fig. 3/12)²⁹ din depozitul de la Dancu.

⁶ M. Petrescu-Dîmbovița, *Die Sicheln in Rumänien*. PBF, A. 18, B. 1, München, 1978, p. 57 și urm.

⁷ M. Roșca, Erd. Rep. 1, Cluj, 1942, p. 347, tabl. 16; V. Degaciov, op. cit., p. 38, fig. 13; M. Petrescu-Dîmbovița, op. cit., tabl. 295; 296/A.

⁸ E. N. Cernih, *Gornoe delo i metallurgija v drevneișei Bolgarii*, Sofia, 1978, p. 215, fig. 103/10.

⁹ F. N. Cernih, *Drevniaia metalloobrabotka na iugo-zapade*, Moscova, 1976, p. 97, fig. 44.

¹⁰ M. Petrescu-Dîmbovița, *Depozitele de bronzuri din România*, București, 1977, p. 51 și urm.; V. Dergaciov, op. cit., p. 76—77.

¹¹ V. Dergaciov, op. cit., p. 52—53.

¹² E. N. Cernih, *Gornoe delo* ..., p. 245, tabl. 68/7.

¹³ O. G. Levîțchii, *Liteinaia forma s poselenia culituri Noua u st. Cobîlnea*. AIM, Chișinău, 1990, p. 100—104.

¹⁴ Piesa se păstrează în colecția Muzeului național de istorie din Chișinău.

¹⁵ G. Coman, C. Buzdugan, SCIV(A), 29, 1978, 1, p. 139.

¹⁶ O. A. Krivțova-Gracova, *Stepnoe Povoljje i Pricernomorie v âpohu pozdnei bronzi*, MIA, Moscova, 1955, p. 140 și urm.

¹⁷ V. Dergaciov, op. cit., p. 54, fig. 17; E. N. Cernih, *Drevnaia metalloobrabotka* ..., p. 124, fig. 52.

¹⁸ N. Smaglii, I. I. Cerneacov *Curant stepnoi ceasti mejdurecia Dunaia i Dnestra*, MASP, 6, Odeasa, 1970, p. 114, fig. 4.

¹⁹ V. S. Bockarev, A. M. Leskov, op. cit., tabl. 1/9. a.

²⁰ V. Dergaciov, op. cit., p. 56.

²¹ M. Roșca, op. cit., p. 145, fig. 169/2.

²² T. Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei*, București, 1978, p. 237, pl. 88/16.

²³ V. Dergaciov, op. cit., p. 25, fig. 10/3, 18.

²⁴ G. I. Smirnova, *Poselenie Mahala — pameatnic drevnerachiiscol culituri v Pricarpatie*, Drevnie fachiili v Se vernom Pricernomorie, Moscova, 1969, p. 21, fig. 7/27.

²⁵ M. Petrescu-Dîmbovița, Arh. Mold., 1964, 2—3, p. 261, fig. 7/11.

²⁶ I. Dragomir, Inv. Arch. F. 4, R. 18, București, 1967 E. 18, e, fig. 81.

²⁷ M. Florescu, *Depozitul de obiecte de bronz de la Ulmi-Liteni*, Arh. Mold., 1, p. 119, fig. 4/4.

²⁸ I. Dragomir, op. cit., R. 18, s—R. 18. m.

²⁹ Ibidem, *De dépôt* ... R. 17, c, N. 60.

Spre deosebire de piesele menționate mai sus, toate celelalte bronzuri din depozitul de la Dancu sînt de proveniență nord-balcanică. Deși, nu sînt cunoscute analogii directe, celțul-ciocan cu nervuri liniare îmbinate cu puncte reliefate (fig. 1/5), după formă și ornament poate fi comparat cu negativele de pe valvele de tipar din depozitul de la Pobit Kamic³⁰. Mult mai bine sînt cunoscute cuțitele din fig. 1/6 și 3/21. Piese similare se întîlnesc destul de frecvent în depozitele de la Băleni³¹, Gura Dobrogei³² și pe teritoriul Bulgariei³³.

Un interes deosebit reprezintă, desigur, ultimele categorii : celturile fără toartă, cu părțile late arcuit fațetate (fig. 1/1–4) și secerile cu ciotul de la turnat neînălțurat (fig. 1/10 ; 3/20 ; fig. 5–7).

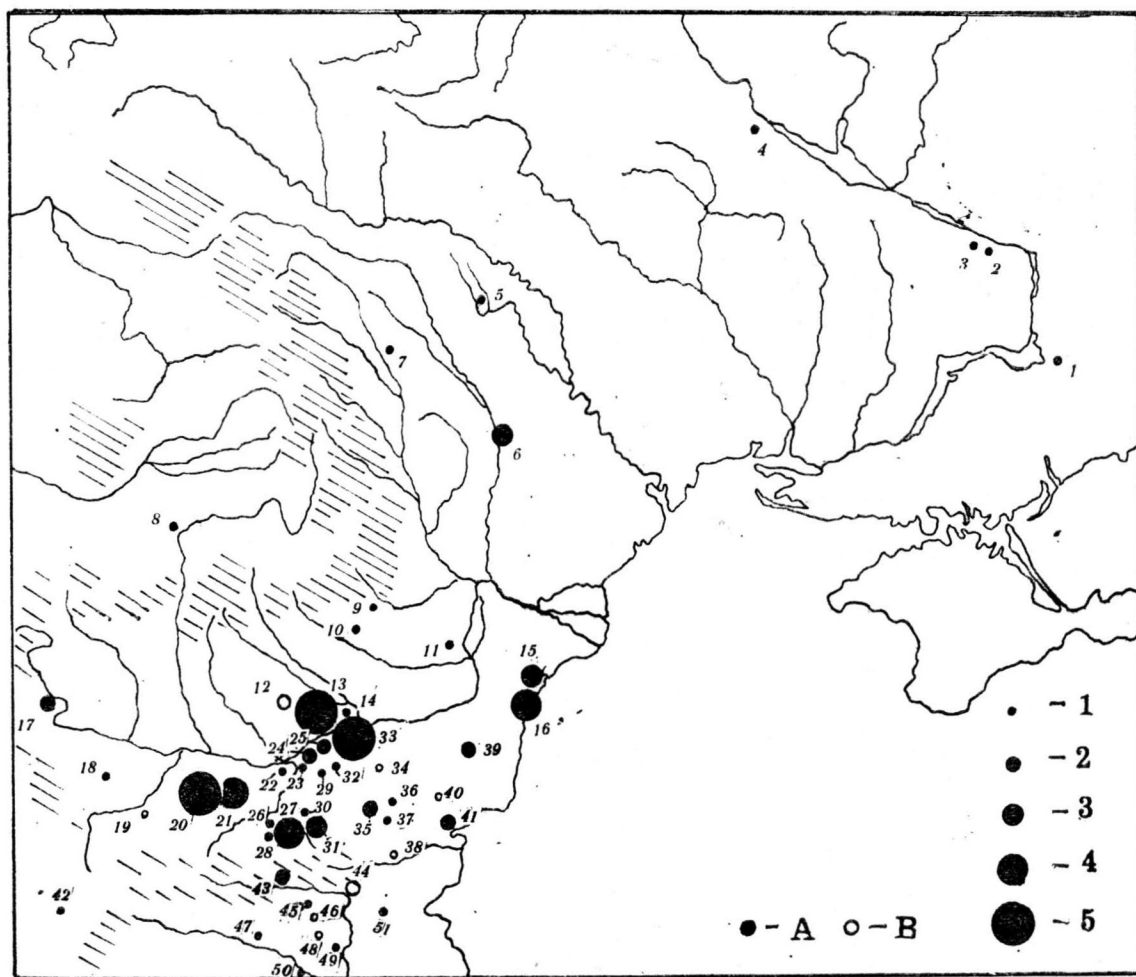

Fig. 8 Harta răspîndirii celturilor fără toartă și cu părțile late fațetate arcuit. A = piese finite ; b = tipe arod turnat ; 1 = 1 exemplar ; 2 = 2–3 exemplare ; 3 = 4–7 ex. ; 4 = 8–12 ex. ; 5 = 13–16 ex. Localități : 1 – Orehovo ; 2 – Maiacichi ; 3 – Krivoi Kut ; 4 – Staroselie ; 5 – Stepanovca ; 6 – Dancu ; 7 – Ulmi-Liteni ; 8 – Gușterița II ; 9 – Drajna de Jos ; 10 – Ocnîța ; 11 – Mihai Bravu ; 12 – Cernica ; 13 – Oinac ; 14 – Căscioarele ; 15 – Nicolae Bălcescu ; 16 – Constanța-Palas ; 17 – Florentin ; 18 – Lesura ; 19 – Carluco ; 20–21 – Virbița I, II ; 22 – Novgrad ; 23–424 – Rusenschi ocrug ; 25 – Rahovo ; 26 – Gorsco-Slivovo ; 27 – Gorsco-Kosovo ; 28 – Agatovo ; 29 – Semergievo ; 30 – Hotnița ; 31 – Samovodina ; 32 – Iudelinic ; 33 – Dicevo ; 34 – Pobit Kamic ; 35 – Șumenschi ocrug ; 36 – Ticaci ; 37 – Preslov ; 38 – Liuliacovo ; 39 – Bojurovo ; 40 – Esenițe ; 41 – Strajnița ; 42 – Cerven Briag ; 43 – Kazanlic ; 44 – Gelii ; 45 – Nova Zagora ; 46 – Socol ; 47 – Karabeir ; 48 – Scalîța ; 49 – Pcela ; 50 – Svilengrad ; 51 – Liulin.

³⁰ E. N. Cernih, *op. cit.*, p. 195, tabl. 36/1 sau p. 224, tabl. 67/4.

³¹ I. Dragomir, *op. cit.*, R. 18, a, NN. 5, 9–11.

³² A. Aricescu, SGIV, 16, p. 22, fig. 4/2–4.

³³ E. N. Cernih, *op. cit.*, p. 235, tabl. 63/9, 13, 20.

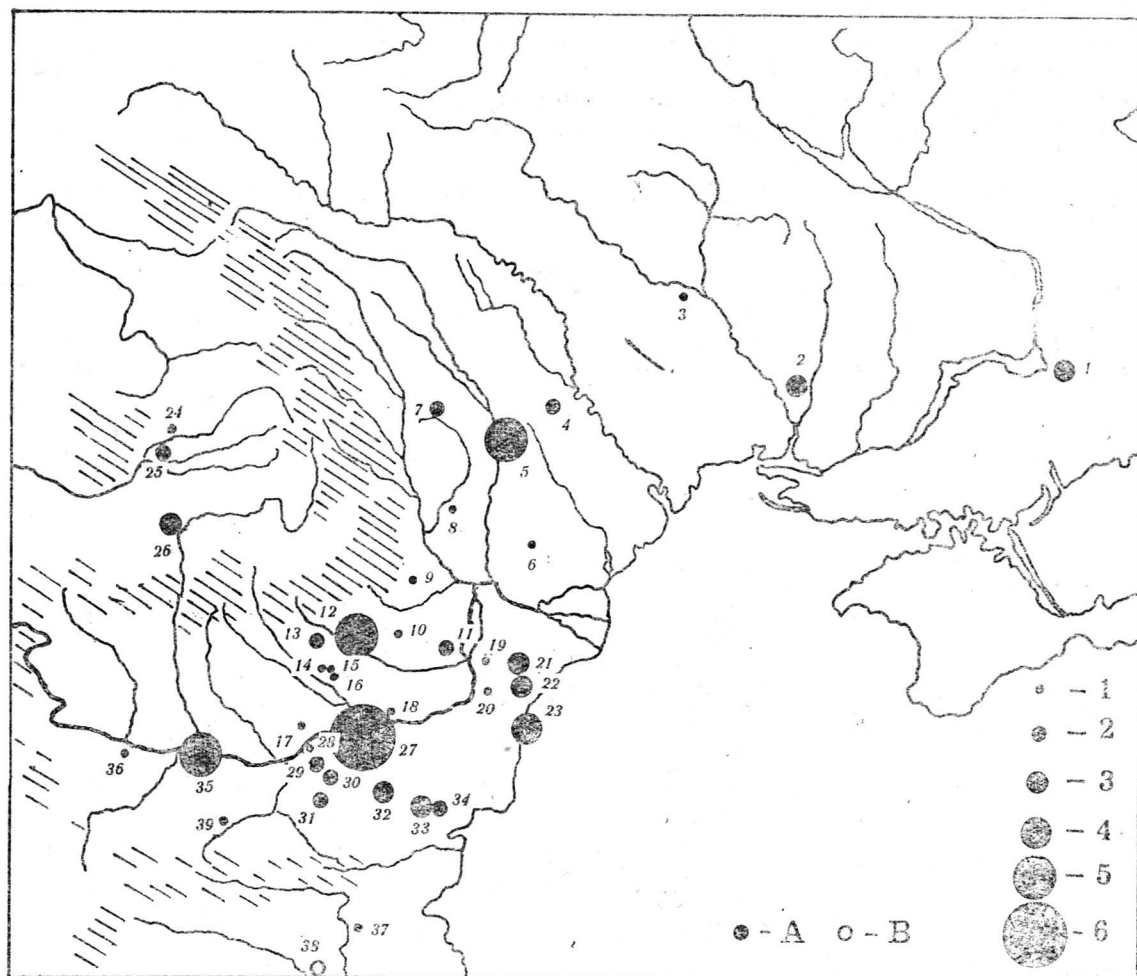

Fig. 9 Harta răspîndirii secerilor cu ciotul de la turnat neînlăturat; A = piese finite; 2 = tipare de turnat; 1 = 1 exemplar; 2 = 2–5 ex.; 3 = 6–15 ex.; 4 = 16–30 ex.; 5 = 31–99 ex.; 6 = mai mult de 100 ex. Localități: 1. — Orehovo; 2 — Kozorezovo; 3 — Novaia Macietca; 4 — Chișinău; 5 — Dancu; 6 — Novo Traianov; 7 — Negreni; 8 — Tigănești; 9 — Putreda; 10 — Cîrligul Mare; 11 — Mihai Bravu; 12 — Drajna de Jos; 13 — Olteni; 14 — București; 15 — Afumați; 16 — Tei-București; 17 — Frățești; 18 — Oltenița; 19 — Dăieni; 20 — Năzarca; 21 — Gura Dobrogei; 22 — Nicolae Bălcescu; 23 — Constanța-Palas; 24 — Tîclud; 25 — Spîlnaca II; 26 — Gușterița II; 27 — Dicevo; 28 — Euse; 29 — Rûsenschi Ocrug; 30 — Ticaci; 31 — Dibici; 32 — Ișperih; 33–34 — Suvorovo I–II; 35 — Virbița; 36 — Gradișnița; 37 — Ircievo; 38 — Branița; 39 — Gorsko Kosovo.

Ambele categorii, atestate prin mai multe variante — specifice cu detalii — au fost deja, discutate în literatura de specialitate³⁴ și, conform opiniei lui E. N. Cernîh, sînt reprezentative pentru centrele metalurgice din perioada bronzului tîrziu din zona nord-balcanică,

După cum reiese din hărțile alcătuite³⁵, culturile fără toartă cu fațete arcuite (fig. 8) și secerile cu ciotul de la turnat neînlăturat (fig. 9) sînt caracteristice pentru zona extracarpatică. Cantitativ, majoritatea descoperirilor, piesele, precum și tiparele de turnat sînt concentrate în zona care include nordul, nord-estul Bulgariei, parțial Cîmpia Română și Dobrogea. Această concentrație, fără îndoială,

³⁴ *Ibidem*, p. 185, și urm., p. 207 și urm.; M. Petrescu-Dîmbovița, *Die Sichel* ..., p. 73 și urm.

³⁵ Deoarece literatura pentru culturile fără toartă cu fațete arcuite și secerile cu ciotul de la turnat neînlăturat, incluse în hărțile din fig. 8 și fig. 9, este foarte bogată, sintem nevoiți să apelăm doar la edițiile cu caracter general, care cuprind

indicii bibliografici pentru majoritatea descoperirilor: V. Dergaciov, *op. cit.*, p. 36; E. N. Cernîh, *op. cit.*, p. 73 (K-12) și p. 90 (C-8, C-10, C-22); M. Petrescu-Dîmbovița, *op. cit.* p. 72 și urm.; E. N. Cernîh, *Gornoe delo* ..., p. 185 (K-2, K-24) și p. 207 (C-2-C-8 și C-14–C-14).

evidențiază spațiul unde se lucrau bronzurile în cauză. În afara zonei indicate, ambele categorii, într-un număr mai redus, sînt frecvente atît în bazinul Carpatic, cît și în spațiul dintre Carpați și Nipru (fig. 8, 9), unde extinderea lor poate fi explicată ca rezultat al legăturilor de schimb (comerciale) și culturale. Atragem atenția, că culturile fără toartă și cu fațetele arcuite și secerile cu ciotul de la turnat neînlăturat, sînt întîlnite, doar în rare cazuri, în aria culturii Noua. Ca regulă, extinderea acestor categorii spre est, în zona de stepă, corespunde ariei culturii Sabatinovka.

Depozitul de la Dancu, prin numărul însemnat de piese, în mod esențial, completează sursele arheologice ce reflectă problema relațiilor de schimb și culturale, precum și răspîndirea obiectelor de metal din perioada bronzului tîrziu în zona de contact dintre culturile Noua și Sabatinovka pe de o parte și comunitățile culturale din bazinul inferior al Dunării și nord-estul Peninsulei Balcanice, pe de alta. Depozitul reprezintă un complex mixt, care include 18 piese (24% din bronzurile tipologic apreciabile) de origine transilvăneană sau legate de mediul cultural Noua-Sabatinovka și 58 de piese (76%) de proveniență nord-balcanică. Predominarea bronzurilor de origine sudică în depozitul de la Dancu, precum și alte bronzuri de acest gen, cunoscute mai demult în zona de stepă dintre Prut și Nipru, evidențiază pentru prima dată rolul deosebit al centrelor metalurgice din nordul Balcanilor în extinderea obiectelor de metal în zona nord-pontică. Demn de menționat este faptul, că importul bronzurilor era destinat nu atît purtătorilor culturii Noua, ci comunităților culturale Sabatinovka. Depozitul poate fi datat în sec. XIII î.e.n.

Le trésor de bronzes de l'époque du Bronze tardif près du village Dancu (R. Moldova)

RÉSUMÉ

En 1989, près du village Dancu, district Hîncești, sur la rive gauche du Prut on a mis à jour un trésor contenant des objets en bronze appartenant à la période du bronze tardif. Le trésor a été découvert lors des travaux de terrassement à 9,8 km, à peu près, au Nord-Est de la lisière Sud du village dans un endroit isolé nommé „Ciorica”. A pied d'oeuvre on a constaté que le trésor était enterré dans une fosase simple à une profondeur, d'environ 0,5 m à l'extrémité de la pente abrupte d'un ravin. Dans le voisinage de l'endroit où on a trouvé le trésor, on n'a pas révélé des vestiges d'habitat. Mais à une distance d'environ 1—1,5 km on connaissait encore depuis 1969 une station appartenant à la culture Sabatinovka et une autre au Hallstatt thracique ancien.

Selon celui qui a trouvé le trésor, les faucilles constituant la majorité du trésor, étaient disposées à plat une sur l'autre, en formant de cette façon un cylindre creux de petite hauteur. Les autres vestiges étaient disposés à l'intérieur du cylindre formé par les faucilles. A l'exception de 8—9 bracelets emportés par les habitants du village voisin Cioara, on a ramassé 80 objets. Parmi ceux-ci : 5 celtes, un celte-marteau, un poignard, un fragment de poignard-épée, deux conteaux, une boucle, huit bracelets, trois épingles et 59 faucilles. Le poids total des pièces ramassées était 10. 747 g.

La majorité des objets du trésor est bien connue dans la région Carpates — Danube — Dniestr.

Les faucilles à crochet sur la poignée sont représentées par deux petits exemplaires (fig. 1/9 ; fig. 3/17 et photo — fig. 4/2) et par deux exemplaires massifs à poignée coudée (fig. 3/18—19 et photo — fig. 4/1). D'après leur origine elles sont liées avec le Centre métallurgique de Transylvanie. En variantes différentes les faucilles étaient coulées et par les porteurs de la culture Noua. Outre la Transylvanie et la Moldova — rive droite, elles sont connues jusqu'au Dniepr, où on les rencontre dans des trésors importés. Elles sont caractéristiques de préférence pour les trésors de la période BD et Ha A.

Le poignard-épée est représenté par un fragment (fig. 1/7 et fig. 2/10), le type duquel est connu d'après les moules à couler de Krasny Maiak et par les articles finis des trésors de Lozova et Ingul. Ils sont d'origine orientale, étaient coulés par les porteurs de la culture Noua, aussi bien que par les tribus Sabatinovka. Ils ont la même datation que les faucilles à crochet.

Les mêmes caractéristiques sont valables et pour le poignard à manche plate sans butée (fig. 1/8 et fig. 4/11). Ces poignards sont connus par les moules (Golouourovo), les trésors (Dideni, Băleni, Ingul) et les trouvailles dans les habitats des civilisations Noua (Mahala) et Sabatinovka (Sandraki).

Les épingles à têtes en anneau (fig. 2/1 ; fig. 3/1—3) du trésor sont attribuées à la culture Noua. Des formes similaires tirent leur origine des trésors Băleni, Ulmi-Litieni, des habitats de la culture Noua près des villages Ghindești, Slobodka Sireuți, Trușești.

Les bracelets à bouts ouverts (fig. 2/2—3 ; fig. 3/4—11) étaient largement répandus. Des analogies les plus proches on a trouvé dans le trésor de Băleni. Dans les trésors de Băleni et Heleşteni on a des analogies et pour le bouton en bronze à orifice central (fig. 2/2 ; fig. 3/12).

Les autres objets du trésor, à l'exception des fragments des quatre faucilles indétinies du point de vue typologique (fig. 3/14—16) sont liés avec le centre métallurgique nord-balcanique. Cette série est constituée par un celt-marteau dont le corps est orné par des nervures en zig-zag combinées de points en relief (fig. 1/5 ; fig. 2/9) et par des couteaux à lames dont le bout est arrondi en arc (fig. 1/6 ; fig. 3/21 ou fig. 2/5—6). Nous ne connaissons par les analogies précises du celt-marteau, pourtant on trouve une certaine similitude aux négatifs des moules du trésor de Pobit Kamyk. Des couteaux à pareilles formes sont connus dans les trésors de Băleni, Gura Dobrogei et dans les trouvailles sur le territoire de la Bulgarie publiées par E. N. Tchernyh.

Un intérêt particulier présentent les celts sans anneau latéral à faces en arc (fig. 1/1—4 ; fig. 2/7—8) et les faucilles arquées à moul inséparé (fig. 1/10 ; fig. 4 ; fig. 3/20 ; fig. 5 ; fig. 6 ; fig. 67). Ces articles, y compris des multiples variantes, sont déterminatifs pour le Centre métallurgique nord-balcanique de la période du Bronze tardif. Comme il suit des cartes dressées (fig. 8 ; fig. 9) leurs emplacements sont concentrés dans l'aval du Danube et au Nord et Nord-Est de la Bulgarie, où il y a aussi des moules. Parfois on les rencontre et en Transylvanie. Ils sont suffisamment représentés et dans les steppes de la partie de Nord-Ouest de la Mer Noire, surtout dans l'aire de la culture Sabatinovka, où ils sont caractéristiques pour les trésors importés.

Le trésor trouvé près du village Dancu complète essentiellement le fond des sources sur les problèmes de l'évolution des liens culturels et commerciaux d'échange et, en particulier, sur les problèmes de l'histoire de la production et de l'expansion des articles métalliques à l'âge du Bronze tardif. Un grand nombre d'articles d'origine nord-balcanique faisant partie du trésor (74%) avec les trouvailles connues ultérieurement dans la zone de steppe permettent pour la première fois de poser la question concernant le rôle important de ce Centre métallurgique dans la propagation des moyens de production métalliques dans la région Nord-Ouest et Nord de la Mer Noire. Ils est important à mentionner que l'export des articles de ce centre était orienté principalement vers les porteurs de la culture Sabatinovka et dans une mesure plus petite, vers les tribus de la culture Noua.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1 Le dépôt de Dancu.

1—4 — des celts ; 5 — celt-marteau ; 7 — fragment de poignard — épée ; 8 — poignard ; 9—10 — faucilles.

Fig. 2 Le dépôt de Dancu.

1 — épingles ; 2—3 — bracelets ; 4 — bouton ; 5—6 — couteaux ; 7—9 — celts ; 10 — fragment de poignard-épée ; 11 — poignard.

Fig. 3 Le dépôt de Dancu.

1—3 — épingles ; 4—11 — bracelets ; 12 — bouton ; 13—16 — fragments de faucilles ; 17—20 — faucilles ; 21 — couteau.

Fig. 4 Faucilles du dépôt de Dancu.

Fig. 5 Faucilles du dépôt de Dancu.

Fig. 6 Faucilles du dépôt de Dancu.

Fig. 7 Faucilles du dépôt de Dancu.

Fig. 8 La carte de diffusion des celts sans anses et avec les parties latérales courbées. A — pièces finies ; B — moule à couler ; 1=1 exemplaire ; 2=2—3 exemplaires ; 3—4—7 ex. 4=8—12 ex. 5=13—16 ex. *Localités* : 1 — Orehova ; 2 — Maiacichi ; 3—Krivoi Kut ; 4—Staroselie ; 5 — Stepanovca ; 6 — Dancu ; 7 — Ulmi-Litieni ; 8 — Gușterița ; 9 — Drajna de Jos ; 10 — Ocnița ; 11 — Mihai Bravu ; 12 — Cernica ; 13 — Oinac ; 14 — Căscioarele ; 15 — Nicolae Bălcescu ; 16 — Constanța-Palas ; 17 — Florentin ; 18 — Lesura ; 19 — Carluco ; 20—21 — Virbița I, II ; 22 — Novgrad ; 23 — 424—Rusenschi ocruș ; 25 — Rahovo ; 26 — Gorsco-Silvovo ; 27 — Gorsco-Kosovo ; 28 — Agatov ; 29 — Semerdgiev ; 30 — Hotnița ; 31 — Samodovine ; 32 — Iudelnic ; 33 — Dicevo ; 34 — Pobit Kamik ; 35 — Smenschi ocruș ; 36 — Ticaci ; 37 —

Preslov; 38 — Liubliacovo; 39 — Bojurovo; 40 — Eсенице; 41 — Strajnița; 42 — Cerven Brag, 43 — Kazanlic; 44 — Gelii; 45 — Nova Zagora; 46 — Socol; 47 — Karabelr; 48 — Scallța; 49 — Pcela; 50 — Svilengrad; 51 — Liutin.

Fig. 9 La carte de diffusion des faucilles avec la souche de la coulée pas écartée. A = pièces achevées; 2 = moules à couler; 1 = 1 exemplaire; 2 = 2–5 ex.; 3 = 6–15 ex.; 4 = 16–30 ex. 5 = 31–99 ex. 6 = plus de 100 ex. *Localités*: 1 — Orehovo; 2 — Kozorezovo; 3 — Novaia Mecietca; 4 — Chișinău; 5 — Dancu; 6 — Novo Traianov; 7 — Negreni; 8 — Țigănești; 9 — Putreda; 10 — Cîrligul Mare; 11 — Mihai Bravu; 12 — Drajna de Jos; 13 — Olteni; 14 — Bucureși; 15 — Afumați; 16 — Tei-București; 17 — Frățești; 18 — Oltenița; 19 — Dăieni; 20 — Năzarca; 21 — Gura Dobrogei; 22 — Nicolae Bălcescu; 23 — Constanța-Palas; 24 — Ticud; 25 — Spîlnaca II; 26 — Gușterița II; 27 — Dicevo; 28 — Ruse; 29 — Rusenschi Ocruș; 30 — Țicaci; 31 — Dibici; 32 — Ispereh; 33–34 — Suvorovo I–II; 35 — Vîrbița; 36 — Gradișnița; 37 — Irccievo; 38 — Branița; 39 — Gorsko Kosovo.

